

Άσκηση 1^η

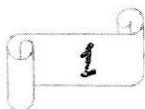
Η επίδραση της τεχνολογίας στη γλωσσική ποικιλότητα

Ένας χώρος με ιδιαίτερη επίδραση στο θέμα της γλωσσικής διαφοροποίησης και της διερεύνησης της γλωσσικής ποικιλότητας είναι ο χώρος της τεχνολογίας. Σε όλη τη διάρκεια της γλωσσικής ιστορίας, η παραγωγή ενός τεχνολογικού προϊόντος ασκούσε μικρή ή μεγάλη επίδραση, ανάλογα με τη σπουδαιότητα που αυτό είχε, στη γλωσσική διαφοροποίηση. Όμως, η μεγάλη επανάσταση στη γλώσσα **πραγματοποιήθηκε** με την εφεύρεση της τυπογραφίας, η οποία έδωσε νέες διαστάσεις και δυνατότητες στη γλώσσα, στη γραπτή της κυρίως μορφή. Επίσης, διεύρυνε τη γλωσσική ποικιλία με τα ποικίλα «εργαλεία» του γραπτού λόγου, επειδή με την τυπογραφία δόθηκε η δυνατότητα να παραχθούν βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά και διαφορετικοί τύποι κειμένων, όπως αφίσες, διαφημίσεις, επιγραφές. Με τον ίδιο τρόπο η εφεύρεση του τηλεφώνου επηρέασε κυρίως τον προφορικό λόγο, ενώ στη συνέχεια και ο τηλεγράφος πρόσθεσε καινούριους τρόπους έκφρασης στον γραπτό λόγο.

Η επίδραση της τυπογραφίας στη γραπτή γλώσσα υπήρξε κάτι ανάλογο με την επίδραση που άσκησε το ραδιόφωνο στον προφορικό λόγο. Στο θέμα της γλωσσικής ποικιλομορφίας το ραδιόφωνο έδωσε τη δυνατότητα να ακουστεί η «άλλη φωνή», η γλωσσική μορφή που διαφοροποιείται από την επίσημη γλώσσα. Ακόμη, δημιούργησε και πολλές νέες κειμενικές ποικιλίες, όπως το δελτίο ειδήσεων, η ζωντανή ραδιοφωνική μετάδοση γεγονότων, ο σχολιασμός αθλητικών ή πολιτικών γεγονότων κ.λπ. Την κατάσταση αυτή εμπλούτισε ο κινηματογράφος και ακόμα περισσότερο η τηλεόραση, καθώς δημιουργήθηκαν νέες κινηματογραφικές και τηλεοπτικές κειμενικές ποικιλίες και δόθηκαν δυνατότητες γραπτής έκφρασης με τον γλωσσικό σχολιασμό της εικόνας.

Στη συνέχεια, ο επόμενος μεγάλος σταθμός είναι το κινητό τηλέφωνο, το οποίο συνδυάζει τις γλωσσικές δυνατότητες του κλασικού τηλεφώνου με αυτές της τηλεοπτικής εικόνας. Θέτει, όμως, κάποιους **σημαντικούς** περιορισμούς λόγω του πολύ μικρού μεγέθους της οθόνης του, όπως το όριο των χαρακτήρων για κάθε μήνυμα. Έτσι δημιουργήθηκαν νέες γλωσσικές συμβάσεις, όπως οι συντομογραφίες και οι νέες λέξεις ή φράσεις που αποτελούνται από συνδυασμό γραμμάτων και αριθμών (π.χ. τπτ = «τίποτα») για την οικονομικότερη και ταχύτερη ανταλλαγή μηνυμάτων και πληροφοριών.

Επιπλέον, το διαδίκτυο, εκμεταλλευόμενο τις τεράστιες τεχνολογικές δυνατότητες αλλά και λειτουργώντας κάτω από τους περιορισμούς, οι οποίοι σχετίζονται με το ηλεκτρονικό υλικό και τις εφαρμογές, έφερε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, καθώς και τη σύγχρονη και ασύγχρονη διαδικτυακή **επικοινωνία**. **Επιπρόσθετα** έδωσε την ευκαιρία να δημιουργηθούν πολλοί καινούργιοι τύποι διαδικτυακών κειμένων, γεγονός που τροφοδοτεί τη γλώσσα με πρωτόγνωρα δείγματα γλωσσικής ποικιλίας. Και ενώ θα περίμενε κανείς να λειτουργεί το διαδίκτυο ομογενοποιητικά λόγω της **παγκόσμιας** επικράτησης και της κυριαρχίας της αγγλικής γλώσσας, φαίνεται να συμβαίνει το αντίθετο: διευκολύνει και ενθαρρύνει την ανάδειξη της διαφορετικότητας στη γλωσσική επικοινωνία.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι το διαδίκτυο έχει επηρεάσει και θα επηρεάσει μελλοντικά ακόμη περισσότερο τη γλώσσα ξεπερνώντας οποιαδήποτε άλλη τεχνολογική εφεύρεση του παρελθόντος.

Κ. Ντίνας. (2013). Η Γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού Γραμματισμού.

Στο: Τσιτσανούδη Μ. (Επιμ.), *Η Νέα Ελληνική Γλώσσα στη σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση*:

Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές, 280-282. Αθήνα: Gutenberg. (διασκευή).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο σε 100 περίπου λέξεις.
2. Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τον συγγραφέα, η μεγάλη επανάσταση στη γλώσσα πραγματοποιήθηκε με την εφεύρεση της τυπογραφίας; (60-80 λέξεις)
3. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της δεύτερης παραγράφου (Η επίδραση...της εικόνας) του κειμένου;
4. «Η τυπογραφία διεύρυνε τη γλωσσική ποικιλία με τα ποικίλα «εργαλεία» του γραπτού λόγου». Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ενεργητικής σύνταξης από τον συγγραφέα και να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.
5. Με ποιες συνδετικές λέξεις επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα:
 - α. στη δεύτερη παράγραφο και την τρίτη παράγραφο του κειμένου;
 - β. στην τρίτη παράγραφο και την τέταρτη παράγραφο του κειμένου;
6. Να επισημάνετε στο κείμενο δύο παραδείγματα μεταφορικής/συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας.
7. Να επισημάνετε στο κείμενο δύο όρους του ειδικού λεξιλογίου και να αιτιολογήσετε τη χρήση τους.
8. Με ποιους τρόπους αναπτύσσεται η 3^η παράγραφος του κειμένου;
9. Να δώσετε από μία συνώνυμη για κάθε μία από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου:

πραγματοποιήθηκε, σημαντικούς, επικοινωνία, Επιπρόσθετα, παγκόσμιας

Σε σχετική ομιλία σας που θα εκφωνήσετε ως πρόεδρος του δεκαπενταμελούς του σχολείου σας στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας να εξετάσετε γιατί τα νέα παιδιά στην Ελλάδα έχουν απομακρυνθεί από την ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων και να προτείνετε τρόπους, ώστε να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση. (400 – 500 λέξεις)

Άσκηση 2^η

Ο ελεύθερος χρόνος στην εποχή μας

Αν κοιτάξουμε προς το παρελθόν, δε θα βρούμε καμιά άλλη γενιά, η οποία να διέθετε τόσο πολύ χρόνο, να κατείχε τόσα υλικά μέσα και να είχε τόση μόρφωση όσο η σημερινή. Έχουμε ήδη εγκαταλείψει τη λεγόμενη κοινωνία της εργασίας, στην οποία ζούσαμε για να δουλεύουμε, και βιώνουμε μια πολυσύνθετη κοινωνική πραγματικότητα, στην οποία δουλεύουμε για να ζούμε. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνουμε και διευθετούμε τον ελεύθερο χρόνο στην εποχή μας αποκτά πρωταρχική σημασία και εμφανίζεται εξίσου σημαντικός με τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται και κατανέμεται ο χρόνος εργασίας στον επαγγελματικό τομέα. Η ραγδαία αύξηση του ελεύθερου χρόνου σε σχέση με το παρελθόν θέτει το πρόβλημα της κατάλληλης διαχείρισής του.

Το πρόβλημα της διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου σήμερα δεν αφορά μόνο στους ενήλικους, αλλά και στους έφηβους. Η νέα γενιά, συχνά, διακατέχεται από αισθήματα απομόνωσης και ανίας και γενικότερα από αρνητικά συναισθήματα, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις μετατρέπονται σε επιθετικότητα, χρήση βίας ή αδιαφορία. Οι μαθητές, ήδη από την παιδική ηλικία, περνούν πολλές ώρες της ημέρας μπροστά σε μια οθόνη και βιώνουν μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης τη ζωή από «δεύτερο χέρι», ενώ **ταυτόχρονα** μέσα από τον καταιγισμό της διαφήμισης οδηγούνται στην εμπορευματοποίηση του ελεύθερου χρόνου και σταδιακά εθίζονται στην επιδίωξη της ευτυχίας, κυρίως μέσα από την κατανάλωση υλικών αγαθών. Οι σύγχρονες αναπτυγμένες κοινωνίες φαίνεται να οδηγούν τα παιδιά της «ευημερίας» σε ένα μέλλον με πολύ ελεύθερο χρόνο, λιγότερο χρόνο εργασίας και ακόμη λιγότερη διάθεση κοινωνικής προσφοράς και συλλογικής δράσης.

Όμως, οι στάσεις και οι συμπεριφορές που αναπτύσσονται σε σχέση με τον ελεύθερο χρόνο κατά τη διάρκεια της παιδικής και εφηβικής ηλικίας είναι καθοριστικής σημασίας, δεδομένου ότι παγιώνονται¹ και αναπαράγονται σε όλη την υπόλοιπη ζωή του ανθρώπου. Από κοινωνιολογικές έρευνες προκύπτει ότι το 90% των δραστηριοτήτων του ελεύθερου χρόνου διαμορφώνεται και σταθεροποιείται μέχρι την ηλικία των 19 χρόνων. **Φυσικά**, το προσωπικό στυλ ελεύθερου χρόνου επηρεάζεται και διαμορφώνεται από την οικογένεια, τους φίλους και τους γνωστούς, από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, από το ίδιο το άτομο και τις κοινωνικοοικονομικές, μορφωτικές «προδιαγραφές» του, αλλά ως έναν βαθμό και από το σχολείο, που αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης του παιδιού.

¹ παγιώνω: σταθεροποιώ

Ο ελεύθερος χρόνος στο σημερινό σχολείο αντισταθμίζει την ένταση και τα προβλήματα που προκύπτουν από τη διδασκαλία, εξισορροπεί καταπιεσμένες ανάγκες και κινητικούς περιορισμούς και ξεκουράζει τους μαθητές από τον φόρτο της διδασκαλίας. Με αυτήν την έννοια, ο ελεύθερος χρόνος στο σχολείο θεωρείται πολύτιμος και απαραίτητος για την ισόρροπη ανάπτυξη του μαθητή, αν και θεωρείται συχνά ανεπαρκής. Σε κάθε περίπτωση πάντως δε συνδέεται με τη σχολική εργασία, **με αποτέλεσμα** ο ελεύθερος χρόνος και η διδασκαλία να αποτελούν δύο αντίθετες περιστάσεις της σχολικής ζωής, που λειτουργούν ως ξεχωριστές νησίδες, αποκομμένες μεταξύ τους. Πολλές φορές, όμως, το σχολείο αδυνατεί να σχεδιάσει και να αξιοποιήσει επαρκώς περιστάσεις ελεύθερου χρόνου και να τις συνδέσει με τη μάθηση και την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή. **Επιπρόσθετα**, επιβαρύνει και τον εξωσχολικό ελεύθερο χρόνο του μαθητή, αφού από το σχολείο του ανατίθενται υποχρεώσεις και σχολικές εργασίες, συχνά υπερβολικά απαιτητικές σε κόπο και χρόνο, πολλές από τις οποίες θα ήταν προτιμότερο και πιο ευχάριστο για τους μαθητές να καλύπτονται στη διάρκεια του σχολικού προγράμματος, ώστε να έχουν στη διάθεσή τους περισσότερο ελεύθερο χρόνο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο σε 90 – 110 λέξεις.
2. Από ποιους παράγοντες, σύμφωνα με το κείμενο, επηρεάζεται και διαμορφώνεται ο ελεύθερος χρόνος κατά την παιδική και εφηβική ηλικία; (60-80 λέξεις).
3. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της δεύτερης παραγράφου (Το πρόβλημα..... δράσης) του κειμένου;
4.
 - α. Να δώσετε έναν δικό σας τίτλο στο κείμενο.
 - β. Να προσδιορίσετε αν ο τίτλος που δώσατε στο κείμενο είναι κυριολεκτικός/δηλωτικός ή μεταφορικός/συνυποδηλωτικός.
5. Βασιζόμενοι στο κείμενο, να χαρακτηρίσετε με **Σωστό** ή **Λάθος** τις ακόλουθες προτάσεις:
 - α. Η σημερινή γενιά δεν έχει τόσο πολύ χρόνο ούτε πολλά υλικά μέσα σε σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές.
 - β. Οι μαθητές, από μικρά παιδιά, περνούν πολλές ώρες μπροστά σε μια οθόνη.
 - γ. Το προσωπικό στυλ ελεύθερου χρόνου επηρεάζεται και διαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων είναι και η οικογένεια.
 - δ. Το 90% των δραστηριοτήτων του ελεύθερου χρόνου διαμορφώνεται και σταθεροποιείται μέχρι την ηλικία των 19 χρόνων.
 - ε. Ο ελεύθερος χρόνος στο σχολείο δεν θεωρείται πολύτιμος και απαραίτητος για την ισορροπημένη ανάπτυξη του μαθητή.

6. Να επισημάνετε ποιες από τις τρεις παρακάτω φράσεις/προτάσεις του κειμένου χρησιμοποιούνται με κυριολεκτική/δηλωτική και ποιες με μεταφορική/συνυποδηλωτική σημασία:

α. «ο ελεύθερος χρόνος και η διδασκαλία [...] λειτουργούν ως ξεχωριστές νησίδες»

β. «Οι μαθητές βιώνουν [...] τη ζωή από δεύτερο χέρι»

γ. «λιγότερη διάθεση κοινωνικής προσφοράς»

7. «Το προσωπικό στυλ ελεύθερου χρόνου επηρεάζεται και διαμορφώνεται από την οικογένεια».

Να αιτιολογήσετε την επιλογή της παθητικής σύνταξης από τον αρθρογράφο και να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική.

8. Ποια ρηματικά πρόσωπα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενό του και τι επιδιώκει με τη χρήση καθενός από αυτά;

9. Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις του κειμένου;

ταυτόχρονα, Όμως, Φυσικά, με αποτέλεσμα, Επιπρόσθετα

10. - από «δεύτερο χέρι»

- τα παιδιά της «ευημερίας»

Ποιον σκοπό εξυπηρετεί η χρήση των εισαγωγικών στις παραπάνω φράσεις της 2^{ης} παραγράφου του κειμένου;

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Σε άρθρο σας που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να επισημάνετε τη σημασία του ελεύθερου χρόνου για τον άνθρωπο και να προτείνετε τρόπους δημιουργικής αξιοποίησής του (400 λέξεις).

Άσκηση 3^η

Γλώσσα, στάσεις και συμπεριφορές του εφήβου

Ο έφηβος **αισθάνεται** αποκλεισμένος, γιατί δεν μπορεί να «μεταφράσει» με λέξεις τα έντονα συναισθήματά του και τις υπερβολικές αλλαγές που αισθάνεται να συμβαίνουν καθημερινά στη ζωή του. Γι' αυτό πολλοί έφηβοι δεν διστάζουν να **τροποποιήσουν** την ομιλία τους, να βρίσουν και να εκδηλώνουν **συμπεριφορές** οι οποίες δεν **δείχνουν** σεβασμό, ενώ οι ίδιοι επιζητούν τον σεβασμό. Η «παραμόρφωση» της γλωσσικής δομής **αντανακλά** τις δικές τους εσωτερικές αναστατώσεις, αλλά και την «επιθετική» πολλές φορές διάθεσή τους να ανατρέψουν τα δεδομένα και να επιβάλουν τη δική τους προσωπική «κοσμοαντίληψη» και «κοσμοθεωρία».

Οι νεωτερισμοί, οι παραφθορές, οι μετατροπές, οι παραλλαγές, οι προσθαφαιρέσεις λέξεων δεν έχουν να κάνουν με τη γλωσσική **πενία** ή με την έλλειψη ικανότητας για μάθηση, αλλά κυρίως με τις εφηβικές ανησυχίες, με την ανάγκη των εφήβων για **επιβεβαίωση**, για διαφοροποίηση από τους άλλους και με την άρνησή τους να δεχτούν κάτι ήδη «μασημένο». Γενικά, η γλώσσα των

εφήβων εκφράζει τις αντιφάσεις τους, τα κενά τους, τις αμφιταλαντεύσεις τους, τις αναζητήσεις τους, την ανάγκη αλλαγής και ανανέωσης, την επαναδόμηση του ψυχισμού τους καθώς και της ταυτότητάς τους.

Επίσης, ποικίλες είναι οι στάσεις και οι συμπεριφορές που παρατηρούμε κατά τη διάρκεια της εφηβείας. Έτσι, ο έφηβος άλλοτε επιθυμεί να μείνει μόνος, κι άλλοτε επιζητά επίμονα τη συντροφιά, άλλοτε αποστρέφεται την εργασία κι άλλοτε ρίχνεται με τα μούτρα σ' αυτή, αισθάνεται αμηχανία για το σώμα του αλλά και προσπαθεί να αναδείξει την ομορφιά του. Ακόμη, σε κάποιες περιπτώσεις εκδηλώνει νευρικότητα και ανησυχία, ενώ σε άλλες **κατακλύζεται** από ανία και είναι ιδιαίτερα ευσυγκίνητος. Άλλα **χαρακτηριστικά της εφηβικής ηλικίας** είναι η έλλειψη αυτοπεποίθησης, η ονειροπόληση, το ψέμα, αλλά και η αντιδραστική, μερικές φορές εχθρική στάση, όχι μόνο προς τους ενήλικες, αλλά και προς το άλλο φύλο. Τέλος, η τάση του εφήβου να αμφισβητεί, συχνά με τρόπο άγριο κι επιθετικό, συντελεί στο να θεωρείται από το **κοινωνικό περιβάλλον** επαναστάτης ή ταραξίας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο σε 100 περίπου λέξεις.
2. Με ποιες διαρθρωτικές λέξεις επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων της τρίτης παραγράφου (Επίσης...ταραξίας) του κειμένου;
3. Ο τίτλος του κειμένου είναι κυριολεκτικός/δηλωτικός ή μεταφορικός/συνυποδηλωτικός; Να δώσετε έναν δικό σας σύντομο μεταφορικό/συνυποδηλωτικό τίτλο στο κείμενο.
4. Βασιζόμενοι στο κείμενο, να χαρακτηρίσετε με **Σωστό** ή **Λάθος** τις ακόλουθες προτάσεις:
 - α. Πολλοί έφηβοι δεν διστάζουν να τροποποιήσουν την ομιλία τους.
 - β. Οι περισσότεροι έφηβοι αποφεύγουν να βρίζουν και δείχνουν πάντοτε σεβασμό.
 - γ. Οι παραφθορές και οι παραλλαγές λέξεων από μέρους των εφήβων σχετίζονται με τη γλωσσική πενία.
 - δ. Οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εφήβων είναι ποικίλες.
 - ε. Οι έφηβοι σε ελάχιστες περιπτώσεις εκδηλώνουν νευρικότητα και ανησυχία.
5. Να δημιουργήσετε μία πρόταση με καθεμιά από τις λέξεις/φράσεις του κειμένου με **έντονη γραφή**, με βάση τη σημασία τους στο κείμενο: **συμπεριφορές, δείχνουν, επιβεβαίωση, χαρακτηριστικά της εφηβικής ηλικίας, κοινωνικό περιβάλλον.**
6. Να δώσετε από μία συνώνυμη για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
αισθάνεται, τροποποιήσουν, αντανakλά, πενία, κατακλύζεται
7. Τι δηλώνουν (σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά) τα εισαγωγικά στην 1^η παράγραφο του κειμένου;